

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta (säännökset erikoistumiskoulutuksista)

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin säännökset erikoistumiskoulutuksista. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen erikoistumiskoulutukset olisivat korkeakoulututkinnon suorittaneille ja jo työelämässä toimineille suunnattuja ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäviä koulutuksia.

Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortio katsoo, että *psykoterapeuttikoulutus tulisi järjestää esityksen mukaisena erikoistumiskoulutuksena*. Konsortio esittää seuraavat perustelut sille, että *psykoterapeuttikoulutuksen asema koulutusjärjestelmässä muutettaisiin nykyisestä täydennyskoulutuksesta erikoistumiskoulutukseksi* ja tässä muutoksessa huomioitavat seikat:

Psykoterapia ja psykoterapeutit

Psykoterapia on tavoitteellista, mielenterveyden ongelman tai häiriön poistamiseen tai lieventämiseen tähtäävää ammatillista toimintaa. Se pohjautuu vakiintuneeseen ja koeteltuun psykologiseen tietopohjaan ja sen puitteet määritellään hoitosopimuksessa. Psykoterapioita toteuttavat psykoterapeutit, joilla on tarvittava koulutus ja kokemus (Suomalainen Lääkäriseura Duodecim ja Suomen Akatemia: Konsensuslausuma - Psykoterapia, 18.10.2006).

Psykoterapiaa annetaan julkisen ja yksityisen terveyden- ja sosiaalihuollon toimintayksiköiden omana palveluna sekä itsenäisten ammatinharjoittajien antamana palveluna, joko kunnallisen terveydenhuollon ostopalveluina tai Kelan tukemana kuntoutuspsykoterapiana tai vaikeavammaisen kuntoutuspsykoterapiana. Kelan korvamaa psykoterapiakuntoutusta sai vuonna 2012 kaikkiaan 20 036 henkilöä ja vaikeavammaisen kuntoutuspsykoterapiaa yhteensä 676 henkilöä. Kunnallisen terveydenhuollon puitteissa psykoterapiaa saavien henkilöiden määrästä ei ole tilastotietoa.

Valviran valtioneuvoston asetuksen 1120/2010 2a §:n perusteella myöntämän psykoterapeutin nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttämisen edellytyksenä on yliopiston tai yliopiston yhdessä muun kouluttajaorganisaation kanssa järjestämä psykoterapeuttikoulutus. Koulutukseen hyväksymisen edellytyksenä on soveltuva sosiaali- tai terveysalan korkeakoulututkinto. Psykoterapeuttikoulutus on näin ollen työelämässä toimivien sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöiden psykoterapeuttisten hoitojen antamiseen erikoistavaa koulutusta.

Vuonna 2009 oli Suomessa 4909 Valviran rekisteröimää psykoterapeuttia, joista noin 4100 toimi aktiivisesti. Heille tehdyn kyselyn mukaan psykoterapeuteista oli psykologeja 33 %, sairaanhoitajia 26 %, lääkäreitä 17 %, sosiaalialan ammattihenkilöitä 14 % ja muun pohjakoulutuksen saaneita 10 %. Julkisen terveyden- tai sosiaalihuollon palveluksessa oli 47 % vastaajista, itsenäisiä ammatinharjoittajia 38 % ja yksityisen työnantajan palveluksessa tai yrittäjinä toimivia 15 %. (Jukka Valkonen, Mikko Henriksson, Annamari Tuulio-Henriksson ja Ilona Autti-Rämö : Psykoterapeutit Suomessa - Psykoterapiapalvelut ja niiden järjestäminen. KELA: Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 74/2011)

Psykoterapeuttien koulutuksen nykytila ja ongelmakohtia

Vuoteen 2011 asti on psykoterapeuttien koulutus ollut sääntelemätöntä. Vuoden 2012 alusta voimaan astuneen, STM:n hallinnonalaan kuuluvan asetuksen 1120/2010 mukaisesti psykoterapeuttikoulutuksen järjestäminen on niiden yliopistojen vastuulla, joilla on psykologian tai lääketieteen alan koulutusvastuu. Psykoterapeuttikoulutuksen asemasta ei kuitenkaan säädetä missään OKM:n hallinnonalan alaisessa säännöksessä.

Asetuksen 1120/2010 mukaisesti on psykoterapeuttikoulutuksen laajuus vähintään 60 opintopistettä ja sen sisältämät opinnot koostuvat teoriaopintojen, työnohjauksessa tapahtuvan psykoterapeuttisen potilastyön, koulutettavan koulutuspsykoterapian ja opinnäytetyön opintokokonaisuuksista. Koulutus toteutetaan eri psykoterapiamenetelmien koulutusohjelmina, joiden opetussuunnitelmat on hyväksytty kunkin yliopiston asianomaisessa tiedekunnassa.

Vuonna 2013 aloitti 247 opiskelijaa psykoterapeuttiopinnot yliopistojen järjestämissä koulutusohjelmissa. Tammikuussa 2014 oli opintojaan aloittanut 113 opiskelijaa ja 210 opiskelijapaikkaa oli haettavana.

Asetus 1120/2010 ei sinänsä velvoita yliopistoja järjestämään psykoterapeuttikoulutusta, mutta käytännössä yliopistot jatkossa vastaavat psykoterapeuttien saatavuudesta. Opetushallinnon säännösten puuttuessa yliopistoilla ei ole ollut muuta vaihtoehtoa, kuin toteuttaa psykoterapeuttikoulutus maksullisena täydennyskoulutuksena. Tästä on seurannut useita ongelmakohtia koulutuksen järjestämisessä:

1. Psykoterapeuttikoulutuksella ei ole vahvaa, tutkintoon rinnastettavaa asemaa koulutusjärjestelmässä siitä huolimatta, että se johtaa keskeiseen terveydenhuollon tehtävään ja säänneltyyn asemaan terveydenhuollon ammattihenkilönä.
2. Koulutettavien opiskelijastatus on ollut vaikeasti määriteltävissä. Opinto-oikeuden myöntämisen ja todistuksen antamisen lisäksi myös esimerkiksi opintojen rekisteröinti ja kirjasto- ja atk-palvelujen saanti ovat erittäin tarpeellisia ja ne on yliopistoissa jouduttu järjestämään poikkeusjärjestelyin.
3. Psykoterapeuttikoulutuksen antamisen määrittäminen yliopistojen yksinoikeudeksi,

mutta sen toteuttaminen samalla taloudellisena toimintana ilman julkista rahoitusta on ristiriidassa kilpailulainsäädännön kanssa.

4. Yliopistojen määräämät kustannusperusteiset koulutusmaksut ovat opiskelijoille kohtuuttoman korkeat. Kunnallisten työnantajien osallistuminen koulutusmaksuihin on hyvin vaihtelevaa ja arviolta vain kolmannes osallistuu niihin.
5. Siitä huolimatta, että koulutus on täydennyskoulutusta, on KHO katsonut koulutuksesta aiheutuneet kustannukset verotuksessa vähennyskeltottomiksi elantomenoiksi koulutuksen johtaessa uuden ammattinimikkeen käyttöoikeuteen. Samalla kuitenkin koulutuksen arvolisäverottomuus on epävarma.

Psykoterapeuttikoulutuksen aseman muuttaminen koulutusjärjestelmässä täydennyskoulutuksesta erikoistumiskoulutukseksi ei muodostaisi estettä sille, että se toimisi valtioneuvoston asetuksen 1120/2010 2a §:n tarkoittamana, Valviran ammattinimikkeen käyttöoikeuden myöntämisen edellytyksenä olevana koulutuksena.

Psykoterapeuttikoulutuksen aseman muutoksen toteuttaminen

Erikoistumiskoulutuksesta sopiminen

OKM:n esityksen mukaan korkeakoulujen yhteistyössä sovittaisiin vähintään koulutuksen nimestä, laajuudesta, tavoitteista ja kohderyhmästä sekä opiskelijan asiantuntemuksen osoittamistavasta. Psykoterapeuttikoulutus olisi monialainen erikoistumiskoulutus, joka kuuluu psykologian ja lääketieteen (psykiatrian oppiaineet) koulutusaloille.

Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortio, jossa ovat edustettuina kaikki psykologian ja lääketieteen koulutusvastuuta omaavat yliopistot (kts. Liite), voisi toimia sopijaosapuolina olevien yliopistojen virallisten edustajien yhteistyön elimenä sopimusmenettelyssä ja erikoistumiskoulutuksena toteutettavan psykoterapeuttikoulutuksen kehittymisen seuraamisessa ja ennakoinnissa. Jo nyt konsortio on käsitellyt kaikkia esityksessä mainittuja asiakokonaisuuksia, mutta epävirallisen asemansa vuoksi antanut niistä vain suosituksia. Käytännössä yliopistot ovat toimineet näiden suositusten mukaisesti itsenäisessä päätöksenteossään.

Psykoterapeuttikoulutusta koskevassa sopimusmenettelyssä työelämän keskeisiä edustajia olisivat STM, Kela ja julkiset terveydenhuoltopalvelujen tuottajat (sairaanhoidopiirit ja muut kunnalliset toimijat). Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistäsi vastuun siirtyessä tulevaisuudessa uusille sote-alueille, olisivat nämä luontevia työelämää edustavia yhteistyötahoja sopimusmenettelyssä. STM:llä ja Kelalla on keskeinen asema palvelurakenteen ja -tarpeen arvioinnissa valtakunnallisesti ja alueellisesti. Sopimusmenettely mahdollistaisi koulutustarjonnan mitoittamisen vastaamaan valtakunnallista koulutustarvetta.

Opintohallinnolliset asiat

Käytännön järjestelyt opiskelijaksi ottamisessa, opintojen rekisteröimisessä, osaamisen osoittamisessa ja todistusten antamisessa ovat jo nyt psykoterapeuttikoulutuksissa hyvin pitkälle samat, kuin OKM:n esityksessä ehdotetut. Koulutusohjelmien opetussuunnitelmat ovat asianomaisten tiedekuntien hyväksymät seuraten tutkintokoulutuksen opintosuunnitelmien käytäntöä. Näin ol-
len koulutuksen aseman muuttaminen täydennyskoulutuksesta erikoistumiskoulutukseksi vahvis-
taisi jo olemassa olevia käytäntöjä.

Taloudelliset edellytykset

Psykoterapeuttikoulutusten opiskelijakohtaiset kustannukset ovat tällä hetkellä 15 000 - 20 000 euroa. Kustannus opintopistettä kohti on 200 - 300 euroa. Koulutuksen aseman muuttaminen täydennyskoulutuksesta erikoistumiskoulutukseksi ei muuttaisi kustannusvaikutusta.

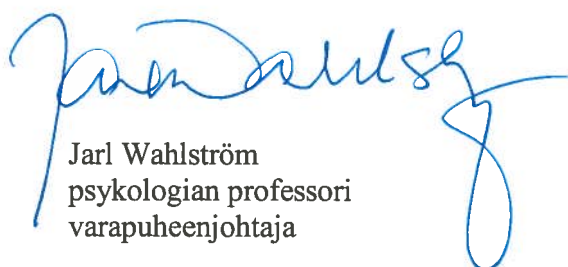
Koulutusmaksun suuruuden määrittely enimmäiseuromääränä opintopistettä kohden OKM:n esityksen mukaan on perusteltua. Ehdotettu 80 euron enimmäismäärä kohtuullistaisi opiskelijan koulutusmaksua merkittävästi. On kuitenkin ilmeistä, ettei erikoistumiskoulutuksen toteuttami-
seksi ehdotettu yliopistojen perusrahoituksen lisääminen olisi riittävä vastaamaan koulutuksen kustannusvaikutuksia. Sen takia olisi ensisijaisen tärkeää, että myös STM:n hallinnonalalta koh-
dennettaisiin rahoitusta psykoterapeuttikoulutukseen. Tämä voisi toteutua esimerkiksi koulutuk-
sesta sosiaali- ja terveydenhuollon työnantajille aiheutuvien kustannusten korvaamisena EVO-
rahoitusjärjestelmän tapaan. Kela on merkittävä psykoterapiapalvelujen hankkija ja sen vuoksi tulisi selvittää sen mahdollisuudet osallistua psykoterapeuttikoulutuksen rahoitukseen.

Ne yksittäisille opiskelijoille kohdentuvat taloudelliset helpotukset, jotka seuraisivat psykoterapeuttikoulutuksen aseman muuttamisesta täydennyskoulutuksesta erikoistumiskoulutukseksi, tulisi voida ulottaa koskemaan myös jo nyt yliopistojen järjestämissä psykoterapeuttikoulutuksis-
sa opiskelevia henkilöitä.

Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortion puolesta,

Jorma Piha
lastenpsykiatrian professori
puheenjohtaja

Jarl Wahlström
psykologian professori
varapuheenjohtaja

Tiedoksi:

Helsingin yliopisto
Itä-Suomen yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Oulun yliopisto
Tampereen yliopisto
Turun yliopisto
Åbo Akademi
Suomen yliopistot UNIFI ry
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
Kansaneläkelaitos

Liite:**Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikoulutusconsortion jäsenet**

Aronen, Eeva, professori lastenpsykiatria, HY
Ebeling, Hanna, professori lastenpsykiatria, OY
Hakanen, Armi, yliopistonlehtori psykologia, TY
Kalska, Hely, yliopistonlehtori psykologia, HY
Kaltiala-Heino, Riittakerttu, professori nuorisopsykiatria, TaY
Kumpulainen, Kirsti, professori lastenpsykiatria, ISY
Laitila, Aarno, professori, psykologia, ISY
Laukkanen, Eila, professori psykiatria, nuorisopsykiatria, ISY
Luutonen, Sinikka, kliininen opettaja psykiatria, TY
Paunio, Tiina, professori psykiatria, HY
Piha, Jorma, professori lastenpsykiatria, TY
Sandnabba, Kenneth, professori psykologia, ÅA
Suominen, Inkeri, erikoislääkäri lastenpsykiatria, TaY
Tuomisto, Martti, professori psykologia, TaY
Wahlberg, Karl-Erik, dosentti psykiatria, OY
Wahlström, Jarl, professori psykologia, JY